PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

258

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej Problemy funkcjonowania rynku turystycznego

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Wiesław Alejziak, Małgorzata Bednarczyk, Stefan Bosiacki, Ewa Dziedzic, Irena Jędrzejczyk, Magdalena Kachniewska, Włodzimierz Kurek, Barbara Marciszewska, Agnieszka Niezgoda, Aleksander Panasiuk, Józef Sala, Jan Sikora, Teresa Żabińska, Aleksander Szwichtenberg

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-218-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 9

Część 1. Branża turystyczna w obliczu wyzwań współczesnego rynku turystycznego

Iwona Bąk: Turystyka w obliczu starzejącego się społeczeństwa 13
Renata Seweryn: Lojalność odwiedzających wyzwaniem dla obszaru recepcji turystycznej w obecnych warunkach rynkowych 24
Ewa Szczepanowska, Beata Kaczor, Karolina Pawełek: Struktura oferty wybranych hoteli spa przy granicy polsko-niemieckiej – analiza porównawcza 35
Agata Niemczyk: Motywy jako determinanta zachowań uczestników turystyki kulturowej 47
Joanna Kosmaczewska: Działania inwestycyjne w okresie spowolnienia gospodarczego na przykładzie podmiotów branży turystycznej i firm kooperujących zlokalizowanych w gminie wiejskiej 58
Andrzej Hadzik, Adam Ryszard Szromek, Rajmund Tomik: Kibice międzynarodowych widowisk sportowych jako nowa kategoria konsumentów turystyki w Polsce 68
Marek Stuczyński: Odpowiedzialność hotelarstwa za środowisko w kontekście turystyki zrównoważonej 79
Jolanta Wojciechowska: Ścieżki rozwoju organizacyjnego turystyki w Polsce – od rewolucyjnego po ewolucyjny system 89
Krzysztof Borodako, Michał Rudnicki: Dostosowanie oferty portu lotniczego Kraków-Balice w kontekście obsługi turystyki biznesowej w Krakowie 103
Marek Lawin, Tomasz Napierała: Efektywność środków wydatkowanych na rzecz rozwoju turystyki przez samorządy gminne województwa łódzkiego 113
Józef Sala, Joanna Górna: Hotelarstwo a współczesne tendencje rozwoju turystyki 127
Eugenia Panfiluk: Strategia zarządzania turystyką na obszarach przyrodniczo cennych na przykładzie jednostek obszaru metropolitarnego Białegostoku 139
Adam Pawlicz: Koncepcja dóbr merytorycznych jako uzasadnienie działań podmiotów publicznych na rynku turystycznym 152

Dawid Milewski: Postulaty przewozowe jako cechy jakości przewozów turystycznych ... 161
Marlena Prochorowicz, Bogusław Stankiewicz: Zachowania koksumentów na rynku usług agroturystycznych ... 172

Część 2. Współpraca sektorowa warunkiem realizacji celów i zadań polityki turystycznej na poziomie lokalnym i regionalnym

Arkadiusz Niedziółka: Stan i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w powiecie nowotarskim z wyszczególnieniem gminy Czorsztyn ... 187
Joanna Kizielewicz: Partnerstwo na rzecz rozwoju polityki turystycznej w województwach nadmorskich w Polsce ... 196
Michał Żemła, Anna Staszewska: Rola interesariuszy w budowie konkurencyjnych produktów turystycznych na podstawie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego ... 209
Włodzimierz Banasik, Dagmara Fiszer: Turystka w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta Żyrardowa ... 219
Maciej Dębski: Architektura marki jako narzędzie budowania konkurencyjności destynacji turystycznych ... 228
Romuald Ziółkowski: Turystyczna Sieć Współpracy – doświadczenia w zakresie budowy klastrów turystycznych ... 240
Agata Balińska, Weronika Cieśluk: Marka w tworzeniu turystycznego wizerunku miasta Ełk ... 251
Teresa Żabińska: Turystyka kreatywna. Koncepcja i możliwości rozwoju w Polsce ... 260
Stefan Bosiacki, Agata Basińska-Zych: Rola samorządu lokalnego w rozwoju turystyki w warunkach kryzysu ekonomicznego – na przykładzie województwa wielkopolskiego ... 271

Summaries

Iwona Bąk: Tourism in the face of an aging society ... 23
Renata Seweryn: The loyalty of visitors as a challenge for the tourist destination area in current market conditions ... 34
Ewa Szczepanowska, Beata Kaczor, Karolina Pawełek: The comparison of offers in selected spa centers at the Polish-German border – comparable analysis ... 46
Agata Niemczyk: Motives as a behaviour determinant of participants of culture tourism ... 57
Joanna Kosmaczewska: Investment activities in the economic slowdown period on the example of entities operating in the tourism sector and cooperating companies located in the rural commune ... 67

Andrzej Hadzik, Adam Ryszard Szromek, Rajmund Tomik: Fans of international sport events as a new category of consumers of tourism in Poland 78
Marek Stuczyński: Responsibility for the environment in the hotel industry in the context of sustainable tourism 88
Jolanta Wojciechowska: The paths of the organizational development of tourism in Poland – from revolutionary to evolutionary 102
Krzysztof Borodako, Michał Rudnicki: Adjustment of the offer of Kraków-Balice airport to the changes of business tourism in Krakow 112
Marek Lawin, Tomasz Napierała: Effectiveness of funds for tourism development in local communities in the region of Lodz 126
Józef Sala, Joanna Górna: Trends in tourism and their impact on the hotel business 138
Eugenia Panfiluk: Strategy for tourism management in the areas of great natural interest shown on the example of units of the metropolitan area of Białystok city 151
Adam Pawlicz: Merit goods theory as a justification of public actions on the tourism market 160
Dawid Milewski: Transport postulates as the quantitative attributes of tourism transport 171
Marlena Prochorowicz, Bogusław Stankiewicz: Consumers behaviour on the market of agritourist services 184
Arkadiusz Niedziółka: State and determinants of agritourism development in Czorsztyn community of the Nowy Targ County 195
Joanna Kizielewicz: Partnership for the development of tourist policy in coastal voivodeships in Poland 208
Michał Żemła, Anna Staszewska: Mutual relationships between stakeholders in the creation of competitive tourism products on the basis of Industrial Monuments Route of Silesian Voivodeship 218
Włodzimierz Banasik, Dagmara Fiszer: Tourism in the socio-economic development of Żyrardów 227
Maciej Dębski: Brand architecture as a tool to build competitiveness of tourism destinations 239
Romuald Ziółkowski: Tourist cooperation network – experience in the creation of tourism clusters 250
Agata Balińska, Weronika Cieśluk: Brand in the creation of tourist image of Ełk 259
Teresa Żabińska: Creative tourism. Its concept and development opportunities in Poland 270
Stefan Bosiacki, Agata Basińska-Zych: The role of local government in tourism development in terms of the economic crisis – on the example of Wielkopolska Voivodeship 290

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 258 • 2012

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej
Problemy funkcjonowania rynku turystycznego

ISSN 1899-3192

Włodzimierz Banasik, Dagmara Fiszer
Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

TURYSTYKA W ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM MIASTA ŻYRARDOWA

Streszczenie: Żyrardów jest miastem posiadającym obszar poprzemysłowy, który dotychczas nie był brany pod uwagę jako atrakcyjny teren o dużym potencjale rozwoju lokalnego. Dopiero w połowie ostatniej dekady władze miasta zaczęły prowadzić działania mające na celu wykorzystanie terenu poprzemysłowego do celów społeczno-gospodarczych miasta. Miasto, które po upadku przemysłu lniarskiego ma ograniczony obszarowo teren uniemożliwiający dalszy rozwój przemysłu na dużą skalę, posiada możliwości wykorzystania walorów kulturowych i przyrodniczych. Właśnie te możliwości skłoniły autorów do zbadania wpływu obszaru poprzemysłowego na rozwój miasta. W tym celu zrealizowano badania pilotażowe dotyczące znaczenia obszaru poprzemysłowego oraz prowadzonych na jego terenie inwestycji na rozwój turystyki w gminie.

Słowa kluczowe: Żyrardów, obszar, turystyka, Zakłady Lniarskie.

1. Wstęp

Żyrardów jest miastem posiadającym unikatowy na tle Europy obszar poprzemysłowy, który jak dotąd nie był brany pod uwagę przez władze miasta jako obszar atrakcyjny o dużym potencjale do rozwoju. Od upadku Zakładów Lniarskich przez wiele lat budynki popadały w ruinę, szpecąc wręcz wizerunek miasta oraz strasząc swoim wyglądem.

Celem artykułu jest ocena działań samorządu terytorialnego Żyrardowa w wykorzystaniu zrujnowanych obiektów fabrycznych wraz z otoczeniem (składającym się z budynków mieszkalnych oraz obiektów użytku publicznego) dla społeczno-gospodarczego rozwoju miasta. Dotychczas rozwój turystyki jako jednego z kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego miasta nie był przedmiotem planowania lokalnych władz. Nie brano pod uwagę, że rewaloryzacja i promocja dziedzictwa kulturowego miasta może stać się elementem lokalnego rozwoju. Trzeba zaznaczyć, że w obecnej dobie w wielu krajach turystyka jest jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin oraz istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój

gospodarczy regionów i miast. Warto mówić o turystyce i poruszać temat możliwości jej rozwoju, ponieważ podróże także korzystnie wpływają na człowieka, pozostawiają niezatarte wspomnienia, rozwijają, kształcą i rozbudzają potrzeby. Także aspekty gospodarcze i społeczne są jedną z form aktywności ludzkiej, rodzajem relaksu, regeneracji sił, a także poznania i zdobywania wiedzy.

2. Działalność samorządu terytorialnego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego

Działalność samorządów, która dotyczy rozwoju turystyki na danym obszarze, reguluje polityka turystyczna. Według W. Gaworeckiego, jest to „świadome popieranie i kształtowanie turystyki poprzez różnego rodzaju instytucje i organizacje wpływające swoją działalnością na wszystko to, co jest ważne dla turystyki”[1]. W sensie turystycznym samorząd terytorialny postrzegany jest jako jeden z podmiotów tej polityki na szczeblu lokalnym, jednak trzeba zauważyć, że przede wszystkim sprawuje on władzę nad całym rozwojem społeczno-gospodarczym danego obszaru.

Pojęcie samorządu terytorialnego jest różnie definiowane. Można stwierdzić, że jest to „związek publicznoprawny, tworzony z mocy prawa, obejmujący społeczność danego terenu”[2]. Dnia 15.10.1985 r. sporządzono w Strasburgu Kartę Samorządu Terytorialnego, w której przedstawiono dokładniejszą definicję tego pojęcia: „samorząd terytorialny oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych, na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców”[3].

Podstawą samorządu terytorialnego są przekazywane przez państwo społecznościom lokalnym konkretne prawa i obowiązki dotyczące wykonywania administracji publicznej. Według Trybunału Konstytucyjnego „wszystkie zadania samorządu terytorialnego mają charakter zadań publicznych w tym znaczeniu, że służą zaspokajaniu potrzeb zbiorowych społeczności lokalnych, jak i ogólnopaństwowych”[4]. W grupie zadań samorządu terytorialnego można wyróżnić[5]: zadania własne, za które samorząd jest w pełni odpowiedzialny i finansuje je z własnych środków, oraz zadania zlecone, przekazywane samorządom przez organy państwowe na mocy przepisów prawa lub umów, finansowane przez zleceniodawcę.

Samodzielność samorządu terytorialnego jest mu nadawana przez organy państwowe, które ściśle określają jego szczeble, ustrój, zakres i rodzaj zadań, a także

---

[1] W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 2010, s. 128.

[2] C. Gołembski (red.), *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 204.

[3] Tamże, s. 204.

[4] Z. Niewiadomski (red.), *Samorząd terytorialny. Ustrój i gospodarka*, Oficyna Wydawnicza Branto, Bydgoszcz-Warszawa 2001, s. 53.

[5] M. Kalisiak, W. Paluch, *Działalność gospodarcza gminy i powiatu*, Zachodnie Centrum Organizacji, Zielona Góra 2000, s. 75-89.

kompetencje i źródło finansowania[6]. Z tego też względu przyznano mu osobowość prawną, która umożliwia podejmowanie swobodnych decyzji.

Oczywiście, na każdym szczeblu samorząd ma inny zakres zadań. Podstawową jednostką jest gmina. Zakres samorządu gminnego został ustalony zgodnie z ustawą z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym[7] i dotyczy przede wszystkim zaspokajania potrzeb lokalnej społeczności i sprawowania zadań publicznych o znaczeniu lokalnym. Podstawowymi kategoriami spraw są[8]: infrastruktura techniczna, m.in. drogi, mosty, kanalizacja, wodociągi, komunikacja, lokalny transport zbiorowy; infrastruktura społeczna, m.in. szkolnictwo, opieka zdrowotna, instytucje kultury, kultury fizycznej i turystyki; porządek i bezpieczeństwo publiczne, m.in. straż gminna, ochrona przeciwpożarowa; ład przestrzenny i ekologiczny, m.in. planowanie przestrzenne, zieleń gminna.

3. Analiza badań pilotażowych

Za przedmiot niniejszych badań uznano obszar miasta Żyrardowa, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru osady fabrycznej, a także działania samorządu terytorialnego miasta Żyrardowa w rewitalizacji tego obszaru. Natomiast badania pilotażowe mają określić aktywność władz miasta w planowaniu wykorzystania obszarów poprzemysłowych oraz realizowanych w związku z nimi przedsięwzięć, a także ocenić możliwości wykorzystania obszarów poprzemysłowych w rozwoju turystyki na terenie miasta.

Przystępując do badań naukowych, należy uświadomić sobie i sformułować problem badawczy – staje się w pewien sposób „centrum", wokół którego skupiają się różne naukowe działania. W literaturze można spotkać różne teorie dotyczące tego pojęcia. Według S. Nowaka jest to „pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie"[9], natomiast J. Pietera definiuje ten problem następująco: „swoiste pytanie, określające jakość i rozmiar pewnej niewiedzy (pewnego braku w dotychczasowej wiedzy) oraz cel i granicę pracy naukowej"[10].

Głównym problemem badawczym tego artykułu jest odpowiedź na pytanie: jaki wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy miasta Żyrardowa ma obszar poprzemysłowy – osada fabryczna i jakie są działania lokalnego samorządu? Hipotezą badawczą głównego problemu są założenia:

- władze samorządowe Żyrardowa podejmują aktywne działania prowadzące do rozwoju społeczno-gospodarczego miasta oraz poprawy jego wizerunku, przede

[6] C. Gołembski (red.), wyd. cyt., s. 207.

[7] Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, DzU 2001, nr 142, poz. 1591 z późn. zm.

[8] M. Kalisiak, W. Paluch, wyd. cyt., s. 60.

[9] M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 1999, s. 109.

[10] Tamże, s. 109.

wszystkim poprzez rewitalizację obszarów poprzemysłowych i ich wykorzystanie w rozwoju turystyki na tym obszarze;

- poziom zagospodarowania miasta oraz prowadzonych na jego terenie inwestycji jest znikomy i ogranicza się jedynie do obiektów znajdujących się w centrum miasta.

Próbę uczestniczącą w badaniach dobrano celowo. Należy wyjaśnić, że próbę stanowi pewna „liczba jednostek, dobrana zgodnie z określonymi zasadami, której przebadanie pozwala na uzyskanie wiedzy o cechach całej zbiorowości”[11], natomiast dobór celowy można stosować, jeżeli posiadamy odpowiednie informacje o własnościach zbiorowości generalnej[12]. Badania pilotażowe przeprowadzono na 18 respondentach, dobierając 3 grupy po 6 osób w każdej; pierwszą grupę stanowili pracownicy Urzędu Miasta Żyrardowa, drugą radni Żyrardowa, a trzecia składała się z gestorów bazy turystycznej (noclegowej i gastronomicznej). Podczas przeprowadzania anonimowych wywiadów zastosowano zapis magnetofonowy. Wywiady odbyły się w maju 2011 r. na obszarze Żyrardowa[13].

Na pytanie dotyczące skojarzeń z Żyrardowem respondenci podali więcej niż jedną myśl, dlatego też autorzy uznali za zasadne przedstawienie częstotliwości podawania odpowiedzi przez respondentów.

Najczęściej wymienianymi skojarzeniami respondentów z Żyrardowem są: osada fabryczna (9 badanych, 50% ogółu respondentów), budynki z czerwonej cegły (8 badanych, 45%), Zakłady Lniarskie (7 osób, 39%), len (5 osób, 28%) oraz pochodzenie/dzieciństwo (4 respondentów – 22%). Poniżej 20% respondentów uznało zieleń, czyli charakter Żyrardowa jako miasta-ogrodu, dom rodzinny, historię oraz zabudowę miasta. Natomiast tylko po 1 respondencie zaakceptowało pozostałe odpowiedzi, tj. kościół farny, rozwój, sypialnia Warszawy, mikroklimat, korki, blokowiska oraz tradycję robotnicze. Widoczne są niewielkie zróżnicowania w stosunku do poszczególnych grup. Pracownicy i radni przede wszystkim wybrali osadę fabryczną, natomiast gestorzy na Zakłady Lniarskie.

Natomiast o każdym z elementów poziomu zagospodarowania turystycznego Żyrardowa respondenci wyrażali się różnie. Podsumowując wszystkie wypowiedzi, można uznać, że wymienili dużo pozytywów, ale również sporo braków, co skłania do wniosku, że poziom zagospodarowania jest średni. Najlepiej oceniana jest przez wszystkie grupy baza kulturalna (12 wskazań, 66%) oraz sportowo-rekreacyjna (14 osób, 77%), natomiast słabym punktem Żyrardowa jest baza noclegowa i gastronomiczna (6 osób, 33%). Jeżeli chodzi o komunikację, to widoczne jest zróżnico-

---

[11] K. Jankowski, M. Lenartowicz, *Metodologia badań empirycznych*, Wydawnictwo AWF, Warszawa 2007, s. 64.

[12] S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Biblioteka socjologiczna, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 301.

[13] Ankieta wywiadu zawierała 15 pytań; ze względu jednak na ograniczoną objętość artykułu analizie zastaną poddane tylko pytania dotyczące głównego problemu badawczego i hipotezy, a wyniki będą przedstawione jedynie w formie opisowej.

wanie oceny pomiędzy grupami: pracownicy i radni zadeklarowali jej dobry poziom (8 badanych, 66%), natomiast gestorzy przyznali, że jest to najsłabszy (5 badanych, 83%) element zagospodarowania.

Kolejna część wywiadu dotyczyła inwestycji prowadzonych na terenie miasta. W 100% respondenci zadeklarowali znajomość prowadzonych przez władze miasta i prywatnych inwestorów działań dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Żyrardowa, zadano im więc kolejne pytanie, o zakres działań inwestycyjnych, które polegało na wskazaniu już zrealizowanych oraz obecnie prowadzonych prac inwestycyjnych. Wśród inwestycji już zrealizowanych najczęściej wymieniana była rewitalizacja parku Dittricha, którą podało 7 respondentów (39%), a w następnej kolejności: budowa kompleksu Aqua (6 osób, 33,3%), rozwój gastronomii, w tym powstanie restauracji Szpularnia (3 badanych, 16,8%) oraz budowa marketów Biedronka i remont budynków mieszkalnych przez PGM (po 2 respondentów, po 11,2%).

Biorąc pod uwagę poszczególne grupy, można zauważyć, że pracownicy urzędu wskazali głównie rewitalizację Centrali Zakładów Lniarskich i ich przekształcenie na lofty oraz remont ulic, w tym ul. Limanowskiego, natomiast radni postawili głównie na rewitalizację Resursy i Pałacyku Tyrolskiego. Gestorzy zadeklarowali w większości przebudowę ul. Okrzei na deptak oraz rewitalizację Resursy i kręgielni. Innymi wymienionymi przez respondentów inwestycjami były budowa obwodnicy zachodniej Żyrardowa, centrum handlowo-usługowe po byłym kinie Słońce oraz inwestycje związane z poprawą infrastruktury wodno-ściekowej i energetyki cieplnej.

Niektórzy respondenci w pytaniu o już zrealizowane i obecnie prowadzone inwestycje dokonali wyboru także kilku takich, które będą realizowane w najbliższej przyszłości. Po 3 inwestycje (modernizacja ul. Mireckiego, rewitalizacja Kantoru oraz remont domów mieszkalnych) wybrali radni i gestorzy bazy.

Wśród głównych 5 korzyści, jakie wynikają z prowadzonych działań rewitalizacyjnych, najczęściej wymieniana jest poprawa estetyki miasta, którą poparło 11 respondentów (61%) bez większych zróżnicowań wewnątrz grup. Po 5 badanych przyznało, że korzyścią będzie poprawa atrakcyjności starówki oraz jej promocja, która może przyciągnąć do Żyrardowa więcej turystów. W opinii respondentów rewitalizacja zapobiega również degradacji zrujnowanych obiektów poprzez ożywienie ich dawnych funkcji, a także stymuluje rozwój w mieście przez wykorzystanie tych obiektów pod nowe lokale gastronomiczne czy noclegowe. Niewielka grupa respondentów uznała, że poprzez te prace podnosi się standard ich życia oraz zwiększa się poczucie patriotyzmu wśród mieszkańców, którzy chętniej spędzają czas w mieście i pozytywniej wyrażają się o nim na zewnątrz. Dotyczy to głównie tych osób, które mieszkają w zabytkowych budynkach – domkach robotniczych. Wszystkie działania prowadzone na terenie osady fabrycznej mogą według respondentów zwiększyć szansę Żyrardowa na wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Wśród kierunków, które w opinii respondentów powinny być rozwijane głównie przez władze Żyrardowa, zaobserwowano przewagę wyboru dwóch odpowiedzi:

turystyka oraz przemysł; postawiło na nie najwięcej badanych – po 39%, przy czym nie zauważono istotnych różnic pomiędzy grupami. Na podstawie materiału badawczego można również zauważyć, że niektóre osoby, które uznały turystykę, przyznały, że przemysł nie ma szans na rozwój ze względu na ograniczony obszarowo teren miasta. Część respondentów, którzy wybrali przemysł, oświadczyła, że turystyka i tak będzie się rozwijała, natomiast w Żyrardowie potrzebna jest większa liczba miejsc pracy. Odpowiedź „inne" wybrało 16,4% badanych (wymienili małą i średnią przedsiębiorczość oraz rozwój funkcji usługowo-mieszkaniowej), natomiast jeden respondent wybrał kulturę.

Respondenci zwrócili uwagę, że turyści będą przyjeżdżać do Żyrardowa jedynie na 2-3 dni, przede wszystkim w celu zwiedzenia (pieszo lub rowerem) osady fabrycznej i związanych z nią zabytków poprzemysłowych. Pomysłem przedstawionym przez kilku z nich było utworzenie łączącego Radziejowice z Żyrardowem szlaku na rzece Pisi, po którym można by było pływać kajakiem lub gondolą.

Kolejne pytanie dotyczyło znaczenia turystyki dla miasta Żyrardowa, czy może być ona dominująca, pośrednia czy uzupełniająca. Zdecydowana większość respondentów, 66,6%, uważa, że turystyka będzie elementem dominującym w rozwoju miasta, 39% uzupełniającym, natomiast tylko 11,0%, że będzie miała znaczenie pośrednie.

Wśród działań, które władze Żyrardowa powinny podjąć, żeby zwiększyć liczbę turystów, najczęściej powtarzanymi przez respondentów było zwiększenie promocji Żyrardowa na zewnątrz. Aż połowa rozmówców zwróciła uwagę na ten problem, stwierdzając, że mieszkańcy już znają własne miasto i z promocją trzeba wyjść poza jego granice. Następnie 5 osób wymieniło budowę ścieżek rowerowych, natomiast po 3 respondentów przyznało, że władze powinny określić pewien produkt dla wycieczek, a w przy tym rozbudować bazę noclegową. Należy także zauważyć, że jedynie pracownicy i gestorzy dostrzegli bardzo istotny problem, jakim jest brak punktu informacji oraz szlaku tematycznego, a tylko pracownicy i radni widzą konieczność utworzenia szlaku kajakowego na rzece Pisi oraz dokończenia rewitalizacji osady, ponieważ bez tego nie ma po co zapraszać turystów.

Innymi pomysłami na przyciągnięcie turystów było odpowiednie zagospodarowanie Zalewu Żyrardowskiego i Górnego Stawu, uruchomienie kolejki wąskotorowej po istniejących już torach na odcinku Bielnik–dworzec kolejowy, zatrudnienie przewodników oprowadzających turystów po mieście oraz opracowanie strategii rozwoju turystyki w Żyrardowie.

4. Zakończenie

Działalność samorządu ma znaczny wpływ na rozwój danego obszaru, przy czym najważniejszą rolę wśród nich odgrywa samorząd gminny. To właśnie w jego rękach spoczywa najwięcej zadań dotyczących rozwoju turystyki oraz powiązanej z nią infrastruktury. Proces rewitalizacji, rozpoczęty w 2006 r. od parku Dittricha, pociągnął

za sobą liczne inwestycje, m.in. rewitalizację Resursy i kręgielni oraz Ochronki. Najważniejszym obszarem są tereny poprzemysłowe Centrali oraz Bielnika, na których prowadzone działania zmienią przede wszystkim estetykę miasta oraz zapobiegną zniszczeniu zabytkowych obiektów. Wpłyną także na atrakcyjność Żyrardowa, zwiększą ruch turystyczny, a także poprawią warunki życia mieszkańców.

Głównymi wskazanymi przez respondentów kierunkami rozwoju Żyrardowa były przemysł i turystyka. Biorąc pod uwagę znacznie ograniczone terytorialnie miasto oraz brak miejsca pod rozwój przemysłu, w przyszłości Żyrardów może stać się ważnym ośrodkiem turystycznym. Do tego potrzeba jednak trochę czasu. Na razie należy zadbać o odpowiednią infrastrukturę turystyczną oraz dokończyć proces rewitalizacji, by można było ściągać tu rzesze turystów. Bardzo ważny jest fakt, że większość pracowników i radnych, którzy sprawują władzę w mieście, zdają sobie sprawę i widzi korzyści rozwoju gminy poprzez turystykę.

Wykorzystanie osady fabrycznej umożliwi przede wszystkim rozwój turystyki weekendowej, postindustrialnej, rowerowej i pieszej. Główną atrakcją dla turystów będzie osada fabryczna, która zostanie wpisana jako całość do rejestru zabytków wraz ze specyficznym układem urbanistycznym i licznymi zabytkami, do których należą przede wszystkim Resursa z kręgielnią, Kantor, kościół farny, Pałacyk Tyrolski, Ochronka, wille dyrektorskie oraz Pałacyk Dittricha. Taka turystyka będzie wiązała się z 2-3-dniowym przyjazdem do miasta i zwiedzaniem zabytków poprzemysłowych (pieszo lub rowerem), połączonym np. z wypoczynkiem nad Zalewem Żyrardowskim.

Najważniejszym czynnikiem, który ogranicza rozwój turystyki na obszarze Żyrardowa, jest stan zagospodarowania turystycznego. Natomiast z punktu widzenia rozwoju turystyki trzeba wziąć pod uwagę fakt, że dwie najważniejsze i najpotrzebniejsze dla obsługi ruchu turystycznego bazy – noclegowa i gastronomiczna – są najgorzej rozwinięte. Mimo że w ciągu ostatnich 5 lat zauważalna jest znaczna ich poprawa, to nadal brakuje miejsc noclegowych, w tym także obiektu mieszczącego jednocześnie dużą grupę podróżnych. Pojawiające się nowe lokale – głównie kawiarnie, pizzerie oraz restauracje – pozytywnie wpływają na społeczeństwo, stwarzając warunki do spotkań poza domem, lecz nie spełniają dostatecznie dobrej funkcji pod względem turystycznym. Problemem jest także komunikacja wewnątrz miasta, głównie utrudnienia w ruchu na głównej drodze w Żyrardowie, która zakorkowana jest przez przejeżdżające TiR-y, oraz słabe połączenia pomiędzy północną i południową częścią miasta.

Szansą na dalszy turystyczny rozwój miasta jest zwiększenie promocji na zewnątrz, budowa ścieżek rowerowych wraz z wypożyczalniami rowerów oraz budowa Centrum Informacji Turystycznej Mazowsza Zachodniego. Ciekawym rozwiązaniem, który z pewnością przyciągnąłby turystów do Żyrardowa, byłoby zagospodarowanie cieku wodnego rzeki Pisi i przekształcenie jej w szlak kajakowy.

W najbliższych latach bardzo ważną funkcję będzie spełniało tworzenie markowych produktów turystycznych dla Żyrardowa. Żyrardowska starówka już została

uznana za „Najlepszy produkt turystyczny roku 2010" w ogólnopolskim konkursie zorganizowanym przez Polską Organizację Turystyczną oraz za „Najlepszą Europejską Destynację Turystyczną EDEN 2011". W niedługim czasie miasto zostanie także włączone do projektu Program Rozwoju i Promocji Produktu Turystycznego „Szlak zabytków techniki Zachodniego Mazowsza – Industrialne Mazowsze". Dokument ten będzie miał duże znaczenie dla rozwoju turystyki industrialnej na terenie Żyrardowa i jego okolic, a także może być przyczynkiem do rozwoju gospodarczego całego obszaru, jego promocji jako ośrodka turystycznego, a przede wszystkim będzie chronił zabytkowe dziedzictwo przemysłowe. Jest to także pewien sposób na zwiększenie szans w ubieganiu się o tytuł Pomnika Historii, a następnie o wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, do czego dążą obecne władze.

Literatura

Gaworecki W., *Turystyka*, PWE, Warszawa 2010.

Gołembski G. (red.), *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2006.

Jankowski K., Lenartowicz M., *Metodologia badań empirycznych*, Wydawnictwo AWF, Warszawa 2007,

Juzwa N., Wódz K., *Rewitalizacja historycznych dzielnic mieszkalno-przemysłowych. Idee, projekty, realizacje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1996.

Kaczmarek S., *Rewitalizacja terenów poprzemysłowych. Nowy wymiar w rozwoju miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002.

Kais A., *„Cudowny" park Dittricha*, „Życie Żyrardowa", 21.04.2009, nr 16.

Kalisiak M., Paluch W., *Działalność gospodarcza gminy i powiatu*, Zachodnie Centrum Organizacji, Zielona Góra 2000

Kołodziej J., *Rewitalizacja dziedzictwa przemysłowego i jego rola w rozwój turystyki industrialnej*, [w:] *Dziedzictwo przemysłowe jako atrakcyjny produkt dla turystyki rekreacji. Doświadczenia krajowe i zagraniczne*, red. T. Burzyński, M. Łabaj, GWSH, Katowice 2005.

Kwiatek J., Lijewski T., *Leksykon miast polskich*, Wydawnictwo MUZA, Warszawa 1998.

Łobocki M., *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 1999.

Niewiadomski Z. (red.), *Samorząd terytorialny. Ustrój i gospodarka*, Wydawnictwo Branto, Bydgoszcz–Warszawa 2001.

Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Biblioteka socjologiczna, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008.

Panasiuk A. (red.), *Polityka turystyczna*, Wydawnictwo Fundacji na rzecz US, Szczecin–Kopenhaga 2005.

Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, DzU 1998, nr 91, poz. 578 z późn. zm.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, DzU2001, nr 142, poz. 1591 z późn. zm.

TOURISM IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF ŻYRARDÓW

Summary: Żyrardów is a city with post industry zone, which so far has not been considered as a place with a high potential for local development. Only just in the middle of last decade did the city authorities start to use the post industry zone for social and economic purposes. The city after the collapse of flax plants has a limited area which prevents the large-scale development of the industry. However, it has various cultural and nature qualities. It has been for those qualities that the authors decided to research the influence of the post industry zone on the development of tourism. For this purpose, a pilot survey has been conducted aimed at establishing the importance of the post industry zone, the investments introduced there and its influence on local tourism development.

Keywords: Żyrardów, post industry zone, tourism, flax plants.